

КЪРВАВА КОШУЛЯ

ПРИГАЗКА

ИЗЪ

СЪВРЕМЕШНИТЪ БЪЛГАРСКИ
ЖИВОТЪ.

НАПИСА

РАЙКО АЛИЗИФОВЪ

„Золъ търкъ зла кошунка“
(Народна пословица)

НАПЕЧАТА СЯ

Съ изданието на г. БОЙКА ПЕНЕВА.

Браила

Печатница Х. Д. Панчкова

1870.

№ 532

ШКАФЪ 1

ЛАВИЦА А

№ 35

72 1/22

ВЪРВАВА КОШУЛЯ.

~~1870~~ 2/127

ПРИКАЗКА ИЗЪ СЪВРЕМЕННИЙТЪ
БЪЛГАРСКИЙ ЖИВОТЪ.

Написа

РАЙКО ЖИЗНЦОВЪ.

„Золъ турко за колачъ“
(Наредна пословица)

КАРЕЧАТА СЯ

Съ иждивението на г. Бойка Нешова.

БРАИЛА

Печатница Х. Д. Чаничкова

1870.

G. 20. 19 111

НАР. И УЧЕБ. БИБЛИОТЕКА
"КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"
СКОПЈЕ

Родолюбивый г-но Вейко Мешовъ!

Македонско-българската-пословица казватъ:

„Дека вода текла,
Накъ вода кіе течить;
Дека трава расла
Накъ трава кіе растить!“

Това народно изреченіе сагать (искать) да ка-
жить, че

Дека имело свободѣ
Накъ кіе има-свободѣ.

Нашій народъ былъ іе свободенъ; пакъ онъ кіе
блждить свободенъ. Стигать само да дѣйствуваме
умно и разумно.

Твой съотечественникъ

Браца. Јул. 22. 1870. г.

Жинзифозз

ВЪРВАВА КОШУЛИ 1)

I

Въ Български ми клетъ земліи

Има малко градче:
То је легнало въ полици:
Име нему Прилепъ.
Прилепъ — То је име славно,
Тамо је живѣялъ
Нѣкога си краль им Марко,
Въ него је царувалъ.
Е царувалъ, је воювалъ,
Съ Власы, Кара-Власы;
Български је брашилъ земліи,
Роду си помагалъ.
Дорѣ је былъ живъ краль им Марко;
Земля была мирна,
Не глобехъ нея Турци
Не газехъ нея.
Не равилъ је мрении Турци
Клаци им да газитъ,
Онѣ не можеше да любитъ
Български дѣвойки,
Не је могълъ да ги турчитъ,
Въ свой харемъ да държитъ,
Да не могатъ да излезатъ
Изъ подъ тежокъ затворъ,
Да не видатъ свѣтъ ми Божій
Ни на сѣлице ясно.....
И одавна то је было
У насъ въ Българіи,
Въ одавнашню старо време,
Старо, али славно.

1) Кошута == риза

Но защо я ви наумвамъ,
Клетички дѣвойки,
Наше славно време старо?
Наша преживъ добъ?
Що помниа не ся върщатъ
Назадъ, о дѣвойки,
Нема краля, нема бана,
Гиздавы, го нема!
Али врагъ да земитъ, момы,
Улъ, перо ми клето,
Че то искатъ да приказватъ
Съ васъ за туги, мжки.
И не было време момы,
И не была доба,
Былъ не той вѣкъ ~~златенъ~~, харенъ,
Да би не не было!
Що не было? пыта щете,
Гиздавы дѣвойки,
Мене млада, сиромаша,
Скитница безъ рода;
Що не было? пыта-щете
Българки вы клеты! —
Не е не было, како въ наше
Време, нашъ добъ?
Не така ли, како при насъ
Нлакали сѣ майки?
Не така ли, како при насъ
Турчинъ влгвалъ въ каци?
На удфралъ пожъ си острый
Въ землѣкъ пль на дѣски,
На извиквалъ сѣ гласъ си страшенъ:
Бърго, ты *глурко*,
Наточи ми вино роино,
И лютица върли,
Павѣли ми ты *глурко*,
Чаша етодрамница;
Я да пѣмъ да сѣ опѣмъ,

Съ тебе я да летнамъ,
Да прегърнамъ рамина ставъ,
Очи да къбувамъ,
[Не двѣ ноци не три ноци,
Твои чърни вежди.]...“

[Клета ви съдѣнна, момы,
Клета ви година,
Що васъ майка ѳе родила
Въ такео лошо време!
О, да бы ѳе народила
На мѣсто васъ камень,
Не ще ронехъ азъ-ка сълзы,
Како сега, времъ!
Не ще нишеше перо ми
Съ кърваво мастило,
Немаше да вѣ оиннамъ
Наше тежко време! /
Що ѳе было? питате пакъ
Българки, другарки,]
Какъ ѳе было въ прелинъ добъ,
[Въ то ми златно време?
Що ѳе было, какъ ѳе было]
Нека (сега) забравимъ, —
[Али я вамъ ся обреквамъ
Милчаки ми сестры,]
Въ другий пакъ вамъ зарадъ него
Я да ви разкажъ.]
Али сега млы, момы, —
Нека ви прикажъ
Приказки отъ наше време.....
Слушайте дѣвойки!

Не ѳе было то одавна
У насъ въ Българийъ,
Было ѳе въ години, момы,
Петдесетъ и седмъ

[Кат. пригурин. ош.] хилада
И оьзль стотини.

Бвше вечерь, ясенъ вечерь
У Прилена града,
По безоблачно ми небо
Мбесечна плава
Окол' нея тамъ безброины,
Ситни звбзды саятъ,
А и вбтерь, тихий, хладный
Лветъ на дърва шишатъ.

Во църковнѣтъ градинѣхъ
Веселимъ ежъ китки;
Презъ църковный дворъ шпрокий,
Гиздавы двбвойни
Върватъ съ стотини съ воджъ пълни—
Чето тресонатки.—
А момчета Българчета,
Въ дворѣтъ сѣдѣтъ на купѣ,
Съ жедно сърдце, съ жедни очи
Мигаѣтъ, погледаѣтъ.
Нихна младость, пуста младость,
Своего си искатъ.
Какъ що мръна рыба баратъ
Мвсто подълбоко;
Какъ що славей; малка птица,
Сѣдаю си вистъ
Средь разцвѣтени ми ружи
Въ поле, нль въ градинѣхъ;
Какъ що майка силю любитъ
Първатъ си рождѣжъ,
Такъ и младо любитъ младѣ,
Искатъ мома юнакъ,
Младо момче хубавече
Гиздаво си любе.

И я нвкога си, моме,
Жеденъ ббхъ и страдаенъ

По моминско лице, хубоость,
 И по чьрим очи;
 Съмъ ся кредель изъ дома си
 И съмъ бѣгаль пощель,
 Като слялъ младъ, запалель,
 Плетъ я съмъ прескоквалъ .
 И ся крыехъ во градиниъ,
 Задъ маковы китки,
 Иль подъ ружи гжестошети
 Тулехъ ся какъ зайць.
 На домабвяхъ свое либе
 Тамо во градиниъ,
 Кога оно утромъ рано,
 Во зорк глѣбокаъ,
 Зело лѣйка въ бѣлѣ рѣкъъ,
 Цѣбтя си полнватъ
 А я одвай, одвай дынамъ
 Да не ме догледатъ.....
 Али зацо си маумвамъ
 Пружни си години?
 Нека моми ви докажъ
 Свойтъ тѣженъ приказъ.

II

Во църковнѣтъ градиниъ,
 Во дворѣтъ широкѣй,
 Седнала ѣе стара баба
 Предъ църковны враты.
 Никой [нея] не я пытатъ, *баба,*
 Тамо зацо седить,
 Кого баратъ, кого чекать
 Откъдѣ дошла ѣе
 И шо она въ църквѣ искать:
 Даль дѣте ще крестить,
 Или сына си ще вѣнчать
 Съ младѣ хубавица?

Нль іе донла за молитвѣ
За болнавѣ дщеркѣ?
Нль задунбннѣ ще правитѣ
Но грѣхове тежки?
Никой не си пытатѣ бабѣ,
Гиздави дѣвойки,
Що лице ѣ сино-жълто,
Що ся іе сгърбила?
Що останали сѣ въ снагѣ
Само кожа съ кости?
Защо пейны стары очи
Времы сълзы лятѣ?
Защо охкватѣ, защо стенкатѣ,
Нърститѣ си кърнитѣ?.....
Никой не я пытатѣ, момы,
Ще ще п да знаитѣ,
Никой не си пытатѣ бабѣ,
Мыслитѣ че іе луда.
Нарамена стара баба,
Съ отъ козинѣ торбѣ.
А що она въ нея носитѣ
Що има во нея?
Чекайти вы, момы, сестры,
Потъритѣ малко,
‘Сѣ ще видитѣ’, ще узнаемѣ
Баба ще ны кажитѣ.

Седнахѣ, момы, околѣ бабѣ,
Предѣ църковны враты,
На ся пуламѣ и ся чудамѣ
Защѣ іе жаловита,
И що баратѣ въ таквѣ долѣ
Тъмнѣ и вечернѣ,
Кога люди ся собиратѣ
Дома си сосѣ челядѣ;
Кога люди си оставѣтѣ
Дневны си печалбы,

И собирають окол' себе
Дребны, малы рожбы,
На съ нихъ они ся печалятъ
Да ся развеселятъ,
Да забравятъ дни си чьрны,
Мжки, тажи, глобы.....
Щ' она барать въ таква добж,
Кога 'сегдъ тихо,
Глухо 'сегдъ, тъшно 'сегдъ,
'Сичко пощъ покрыла,
И планины и долины
Шумы и поляны,
И широкитъ градины,
'Сичкй бълъ свѣтъ Божйй.
Кога 'сичко ся помшвать
Отъ печалбы днєвнъ,
Какъ звѣрове такъ и птиць
Нитомы и дивы.
Що накарало е бабъ,
Домъ да си оставить?
Да ся скитатъ като луда
Исто кугавица?]
Нек' я пытамъ нек' узнаямъ,
Злю какво я нашло?
Чума ли село избила,
Гладъ ли је морило?
Къща ль вода је отнесла
Та имотъ потони?
Или клетый, гладенъ Турчинъ
Сърдце ѝ изгори?.....

Бабо! — слушанъ? — опули ся,
Некъ си поприкажемъ
За твой, бабо, животъ, поминъ,
За младо ти време.
Откъде си, кьжи, бабо,
И отъ кде село?

Зло какво је тебе нашло,
Зла каква година?
Што накарало је тебе
Въ градѣтъ ни да дойдешъ?
Што си дошла ты самичка,
Безъ сына, безъ дщержа
Или немашъ ты роднина,
Нето кукавица?
Само станъ си зела, торбѣ,
И повече нищо.
И што носишь въ таѣхъ торбѣ,
Што има во нея?
Дали суха отъ хлѣбъ корка
И лейка за вода?...
Каква тѣга, каква мъка
Тебе је стѣрбила.
Защо охкашь защо стѣпкашъ,
Съзъ защо роишь?
Тежко ли грѣхъ си сторила,
Та си дошла овдѣ,
Да отмолишь грѣхъ си въ църква,
Бога ты да смилишь?
Или болна имашъ дома,
Дошла си по вода,
Вода светена църковна,
Боленъ да напоишь?...
Не бой ти ся, мила бабо,
Не съмъ зълъ човѣкъ я.
Разкажи ми твойтъ поминъ,
Ядове и глобы
Милвамъ я да слушамъ, бабо,
Приказки отъ бабы...
Брена главѣ, стара баба,
Брена ся онули,
А изъ очи съзъ капатъ
Ронатъ ся какъ бисерь:
Ето една врела съзъ

Падна долу въ земль,
Чърна земля нея испи
И дочека вторж.
Гьлтатъ баба времи съззы,
И земля нихъ гьлтатъ;
Ено редъ отъ жежки съззы,
Накитилъ је клепки,
Колку клепки — толку съззы
Редонъ, редомъ стоятъ;
Гинитъ редъ јединъ отъ съззы,
Вторый ся показвать,
Гинитъ второй, а редъ другий
Хвана себъ мѣсто.....
Лнетъ баба жежки съззы
Како дъждъ да вьрнитъ.
Натопила шаренъ рѣжавъ,
Бринитъ ги со лѣвий,
Натопила рѣжавъ лѣвий
Бринитъ ги съ полы,
А за нейзинъ поясъ виситъ
Селска дѣлга кърпа:
Тя натопена ѿ сѣше
И тя бѣше мокра.—
Гиздавы дѣвойки градски,
Вечъ васъ стигна, чукиа
Европейска поразя,
Френски луды моды.
И вы гиздавы момчета,
Българчета градски,
Гьлтате вы думы,
Исто *papagali*
А не гледате какъ баба
Врелы съззы лнетъ.
Денемъ, ношемъ плачитъ, стенкатъ,
Никако не спитъ.
Ако вамъ ви падитъ тежко
Отъ тѣ мои думы,

Не си братя ти отъ злоби,
 А отъ братско сърдце.
 Не сърдате ся на мене,
 Мене сиромаша,
 Но сърдате ся на мене.
 Скитника безъ рода.
 Не съмъ кривъ азъ, ако слушамъ
 Овде на чуждина,
 Че вы тамо въ България,
 Въ бащица ми мила,
 Подували сте по френски
 Думы и по моды.
 Наша клета баба-майка
 Не ще френски думы,
 Ще ти, братя мъжъ и билка
 Да изцври рани.
 Но некъ ви досвърнажъ, брати,
 Приказъ си за баба. —

Крепа глава стара баба,
 Крепа ся опули,
 А изъ очи съзми кажатъ
 Ронятъ ся какъ бисеръ.
 Искажъ баба да говорятъ,
 Ядната неможитъ,
 Бъркатъ пейзъ чести хълца,
 Съзми ѝ горещи. —
 Ядна бабо, писана ты бабо,
 Гледамъ твой тѣга,
 Гледамъ, бабо, тежко ти је
 На душа и сърдце.
 Доста, бабо, плака, стенка,
 Избрини си съзми,
 Разкажи ми твоитъ поминъ,
 Ядовс и глобы.
 Неги я ще да помогнамъ
 На твоитя мъка,

Негли ще ти кажааь како
Тажъ да отбнешь.
Разкажи ми се що знаешь,
‘Се що мина презъ глава ти
Во животъ ти цълый.
Турчинъ изгорилъ ти сърдце,
Или чорбаджия?
Или чума изморила
Сыновети дщерки?
Или огаиъ изгорилъ те
Каца ти и стока?
Лошо какво стигнало те
Или клетва тежка?
Не бой ми ся, мила бабо,
Не съмъ зълъ човѣкъ я.
И кажи ми що ти носинь
Въ отъ козинь торба?
Дали суха, отъ хлѣбъ корка
И лѣйка за вода?—

Стара баба съ дрѣхля рѣка
Крена бѣля кърня
И избрини свой си образъ,
Очи, клепки, сълзы.
И издыхна глухо, тежко,
Скърсти объ рацѣ,
На съ гласъ слабый, жаловитый
Начна да приказва:
(Чуйте сега, о дѣвойки,
Вѣлгармета млада,
Бабинъ приказъ, нейны думы
И душевны таги.)

И

„Слушай сылко, слушай милый,
Бабины ти рѣчи,
Вѣдомни ги харчо, твърдо,

Разкажи ги тейку,
Мож' богатъ да ѿ твой тейко,
Иль ѿ чорбаджия,
Та ще можитъ да помогнитъ
На стара ти баба.
Ако ли не, кат' порасенихъ
Ког' юнакъ ты станенихъ,
Сърдце ти кога затупа
Въ жила кръвь заврне,
Негли сышко, ще отплатиши
На мой клетый кървинкъ...
Много време и години
Тежки черни клети,
Нълны съ мъки, нълны съ глобы
Миныхъ презъ главъ,
До-задъ я таква си станахъ,
Како що ме гледашъ.
Многу видохъ, многу знаямъ
И теглихъ я многу,
Отъ какъ себе помнамъ, сышко,
И до днешъ донеска.
Не съмъ видѣла днешъ ясенъ,
Всезъж година...
Али 'се да ти раскаже
Баба не умеетъ,
Та и съззы, сышко, съззы
Сърцето ми кинятъ,
Тъ мѣтъ не даватъ, сышко,
Сышко да припомнамъ,
Тъ языкъ ми жемъ завързватъ
Та и време нема...
Стара баба тукъ разгърна
Отъ козина торбъ,
Та измъкна стара баба...
[Слушайте дѣвойки!
Тъ измъкна изъ торба си —
Страхъ ме ѿ да кажамъ—

Мекъ ви кажамъ! — Ты измътна
Кървава кошула, (момы)
Сыновия кошула!
Бъ изшарена кошула
Отъ гърлю до нолы,
Бъ съшарена кошула
Сосъ кървавы кашки!
Кашки кървавы, о момы,
Гжсты та голъмы,
Сърдце ми отъ нихъ застина,
Очи уста, нѣмы!
Идна, клета бабо-майко,
Тежка ти слѣбина!
Тежка ти година, бабо,
Неманъ вече сына!
Кървава кошула, (момы.)
(Гиздавы, ся кълнамъ.)
Самъ я видохъ съ (своей) очи,
Я самъ я опинахъ!
Гледамъ я кошула, гледамъ,
А баба ны плачеть,
Сълзы лить, сълзы ронить,
Охкатъ, стенкатъ, редить:

„Сыне, ты јединъ у мама,
Сыне, чедо Божиъ!
Мило, писано ты чедо,
Нема тебе, нема!

(Олово, желъзо, сыне,
(Тебъ животъ ти скана.)
Турчинъ махна, Турчинъ удри,
Тебе разполови.
Падна сыне ты на трава,
Бъ то широко поле,
(Дункъ даде, дункъ нѣмъ.)
Безъ да каженъ ^{свое} слово,
Ни за майка, ни за либе;

Крѣвѣ ты истече, *сине*,
Какъ на рудо, *(сине)* ягше
Младо и безгрѣшно!
Бѣше ошелъ ты на пазарь
Во Прилепа града,
Да продадешъ осмакъ жито,
Жито и пченица...
Чекахъ день я, чекахъ два дни;
Три дни и три ноци,
Ты не идишь, се те нема
И сосѣмъ не дойде }...
За това ль я ти ся радвахъ,
Тебе я отгледахъ?
Те отгледахъ и те вардехъ
Како пръвѣ рожбѣ?!
За това ль я тебѣ готвихъ.
Хубаво дѣвойче?
Ты го видѣ, го замилва,
Шеташе ты съ него! }
Боже Вышній, Боже милый,
Зло какво ме найде.
Грѣхъ каковъ я сторихъ, Боже,
Иль бѣ тежка клетва?
Що я клета не дочакахъ
Вѣщи да цѣлувамъ,
Себѣ отмиѣкъ да донесамъ.
Сыну пръвѣ любѣ...
А сега я си останахъ.
Пуста кукавица,
Денемъ, ноцемъ я кукувамъ.
Като луда ходамъ.
Ето така момче младо, —
Богъ да ми те чувать! —
Имахъ сына, имахъ чедо,
А сега го немамъ.
И го гледахъ, я го вардехъ
Како свой очи,

И съсь него я забрвахъ
Тежки си години.
Оцъ отъ малечки години
Учехъ сына, карахъ,
Онъ отъ Турчина да бѣгать.
Да не му отвѣрщатъ.
Люто слово да не казватъ
Да него разлютитъ,
Дека Турчина ще стретитъ
Нему нѣтъ да правитъ,
И да млчнть кога Турчинъ
Него псувать, хулитъ.
‘Секога, да казватъ нему:
Ага, Бей, Ефенди,
Многу ти дни и години!
И акъ нему Турчинъ кажитъ:
Глуръ кюръ оласъне,
Него онъ да не докачватъ
Съ ядовитъ думъ.
Ако ль въ кѣщи дойдитъ Турчинъ,
Него да дочакватъ
Съ медъ и съ мѣтко, съ сладки думы,
И него да служатъ.
Со що искатъ, съ какво искатъ,
И съ вино чървено.
Пържепо ли пиле, яйца,
Младо ль, тлъсто ягне,
Мѣтко ль кисело, нль прѣсно,
Банница нль мазникъ,
Или прѣсеиъ хлѣбъ домашентъ.
Въ потница испечентъ,
Прѣсно ль сыреніе, нль масло
Кравско, или овчеко, /
Се що сакатъ Ага-Турчинъ
Сичко да му даватъ.—
Ето така карахъ, учехъ
Божина си сына,

Она твоя еще жена,
Она отъ полена.

Али зла и тяжка была
Та година, мило!.....
Бѣхъ дошли Турцы кѣсты,
Вѣрлы Арнауты,
Не два-мина, не три-мина,
Цѣли десеть-мина.
Наредихъ ми ся въ кѣщи
Седнахъ си редомъ.
Идаты пѣть, пѣсни пѣять
Турски, Арнаутски,
Наня вѣра хулять, пеувѣть
Кѣривать столъ и чашы.
Пожове удрихъ въ земѣ,
Пушки на колѣна;
Гърло кишать, гласы крѣвѣть:
„Бѣрго ты *глуринѣ*
Сестры ль имань, или теткы,
Донеси ги овдѣ,
Тѣ насъ редомъ да ны служатъ,
Да стоить на позѣ;
Чашы редомъ да подавѣть
Чашы съ вино пѣны.“
Чухъ я, мило, тѣзи думы,
Сыну си я рекохъ:
Бѣгай сыне, зло те найде!
Бѣгай, крый ся въ сламѣ,
Сыне, тырни тамъ подъ конѣ,
Доръ ги уталожамъ...
Ойде сынъ ми, оупъ побѣгна,
А на я нимъ казвамъ:
Аги зилы, Аги златны,
Жи' ви Турска вѣра,
Жи' ви вѣра, жи' ви Бога,

Живъ въ Мохамедъ
Живъ въ Турска книга, Аги,
Сына не губете!
Нема сестри, нема тетки,
Никого оиъ нѣма:
Е іединчекъ, іе самичекъ,
Сираче безъ татка.....
Още речѣта не дорекохъ
Выкнахъ тукъ Турци.
Не, *глурка*, песинка щерко!
Сына ще заколимъ.
Търгнахъ тукъ пожове злы,
Блѣсна нѣтъ жельзо
А я отъ страхъ паднахъ шичкомъ,
И ся обѣсвѣстихъ...
Многу ль лежахъ, малко ль лежахъ
Безъ свѣтъ и безъ память...
Али кога дойдохъ въ себе
И погледнахъ въ каща,
Видохъ сынко, що сумъ сама,
Чема Турци клети.
Двай станахъ, ойдохъ въ плевниъ
Божиша си найдохъ...
Миша ся день вторий, третій,
Миша ся подѣля;
Нинчо нема 'се іе мирно
Въ село н' околимъ.—
Минаю іе злото, казвахъ
Помолихъ ся Богу.
Боже, милій, казвахъ, Боже,
Пречиста ты майко!
Не дай Боже, не дай Майко
Сыгъ ми да погинитъ.
Кой ще, Боже мене старъ
Въ хладенъ гробъ отпусне?
Кой ще, Боже, при смъртъка ми
Очи да заклопатъ?

Ты Пречиста, Божа Майко,
Силли ся надъ мене,
Не дай злото да ме наидитъ
Сына доварди ми. /
Мина злото я си казвахъ,
Свилъ ми живъ остана,
Го прегърнахъ, го цѣлувахъ
Во чело, во очи.
На го карахъ и го учехъ
Себе си да чуватъ,
Да не казватъ лотъ думъ,
Турчину си нигдѣ.....
Вървѣхъ си дни, недѣли,
Нигдѣ нема яницо,
‘Сегдѣ тихо, ‘сегдѣ мирно,
Радость и веселба!
Радваше ся клето сѣрдце
Кога гледахъ сына,
Че излеголъ, че отиде
Да пречекатъ Гроздъ,
У широките поляни,
Предъ сличевенъ изгрѣвъ.
Грозда, хубава дѣвойка,
Грозда чѣрноока,
Грозда тѣнка и висока,
Грозда чѣрнокоса,
Бѣлолика хубавица
Румена кашника,
Идигъ Грозда прусатъ Грозда
Низъ гѣститъ травы,
Носитъ Грозда на главъ си
Баница иль мазникъ,
На овчари, кои пасатъ
Калешо ѝ стадо.
Не далеко тамъ въ поляни
Срѣщане я Божинъ;
Дулехъ ся оба въ очи

„Оба чървенѣхъ,
Номози Богъ! лѣна Гроздо,
Добро утро, Гроздо,
А та нему— „живѣ да ми си!
Далѣ ти Господь добро.“—
„Дека ходишь, лѣна Гроздо?“—
„Гледань,—ручекъ посамъ—
Кога ще е наша свадба?“—
Скоро, Гроздо, скоро лѣна,
Скоро кай Митровдень.“—
А та нему: слушай Божиѣ
Ако не ма земешъ,
Сама ще ти дойдаѣмъ, Божиѣ,
Бѣгалка ще станаѣмъ,
Татка, майка ще оставаѣмъ,
Люба да ти быдаѣмъ.“
Пульхъ ся оба въ очи,
Оба чървенѣхъ,
На търгнуваха си оба:
Божиѣ преко поле,
Грозда преко гаеты нивы,
„Секой въ своиѣ кащиѣ,
А майчино клето сѣрдце
Радва ли ся, радва,
Че голѣмъ юнакъ ѣе станаѣтъ
Сынъ ѣ за жененіе.....
Не на многу време радоѣтъ
Е была за мене,
Стигна вѣчь година чѣрна
Злото вѣчь ме найде.
Бѣше дошло клето време
Данокъ да ся даваѣтъ.
Натовари кола съ жито
Спрегна си волови
На си трѣгна въ градъ на пазаръ
Жито да продава.
Ако да бѣхъ знала, чело,

Че зло ще го најдигъ,
Него немаше да пуштамъ
Въ той день клетий, черний.
Да бѣхъ знала... да бѣхъ знала,
Можехъ ли да знаамъ?.....
Още пакъ си не извърви
Оиъ до половина,
Бѣхъ му пресѣкли пѣтьтъ
Турцы-Арнауты.
Обкожихъ него, чело,
Турцы кръвопійцы,
А оиъ падна на колѣна
Милно имъ ся молилъ,
Да не зематъ млада главъ
Че іединъ у майкѣ.
Аль не слушајатъ му модбы
Турцы кръвопійцы,
Пушка пламна, пушка пукна,
Въ Турски рѣцъ клеты,
Зрно оловно продушна
Бѣлите му грады.
Другъ измъкна атагантъ
Главъ располови,
Тылъ и теме, и чело му
На двѣ половини.
На му пливна кръвъ чървена
Низъ зелена травъ,
Спростре ся на чърна земѣ
Снага му бездушна,
Летна му душа изъ снага
Низъ уста му, нѣмы
Летна безъ да кажит слово
(Нѣмане и кому)
Ни за себе, ни за майкѣ,
Ни за първо любе.....
Мина ся день, и ноцъ мина,
Нищо я не знаахъ,

На други денъ утромъ рано,
Съна донесохъ.
Донесохъ мъртва снага
А дуни му нѣма!
Окървавены му дрехи,
И кошуля чърна;...
Видохъ снага, видохъ глава
На двѣ половини,
И продупнаты му видохъ
Мъртвы, млади гърды.
Видохъ, наднахъ я на него,
Замрѣхъ я надъ него;
Го прегърнахъ и пригрѣхъ.
Лежехъ я на него,
Полужива, полумъртва
Цѣль денъ и ноць цѣль...
Клеты съззы, времъ съззы
Состы не помагать,
Не помогнахъ му съззы
Не воскреснахъ го.
Станахъ, млада, като луда
Измыхъ мъртва снага,
Измыхъ снага, измыхъ раны
Съна си промѣнихъ,
И завързахъ на глава му
Двѣте половини,
Нихъ обвинъ я съ бѣль кърна
Бѣль, коприненъ
Облѣкохъ го въ бѣль ризъ
Новы, чисти дрехи.
На го сирострехъ по-средъ кѣщи
Сѣднахъ да го тажамъ;
Тажамъ, плачамъ, космы корнамъ,
Нѣрстите си кърнамъ;
Биямъ себе и по глава
И по слабы гърды
Държехъ него у дома си

Три дни и три ноци,
Дор' у него мъртва снага
Ашна да смърдѣить.
Многу време стенкахъ, плакахъ
Прошихъ жежки свѣтъ,
Не щехъ ^{сина} ~~и~~ да пуцамъ
Въ гробътъ тъменъ, студенъ.
Али нему я не можехъ
Душа да му дадамъ,
Станахъ, канихъ два-три пола
Сбрахъ ся родници
ка Дойдохъ и познаници
Връстници момчета,
Крѣпахъ го на носила
Посагъ го на рамо;
И на гробищата тамо
Пошъ молитвѣкъ пѣдъ,
На го отъ носила зехъ
Пуцнихъ го въ гробътъ.....
Ето така момче младо—
Богъ да ми те чуватъ—
Имахъ чедо, имахъ сына!
А сега го нѣмамъ.
Само ми остана, младо,
Кървава кошуля,
Надъ коя я тажамъ, плачамъ
Време съзгы диямъ.
Вардамъ сыновѣ кошуликъ,
Кървавъ кошуликъ,
И сосъ нея я ще легнамъ
Въ гробъ студенъ и тъменъ.....“

IV

Идна клета бабо-майко
Тежка ти съдѣница!
Тежка ти година, бабо,
Немашь вече сына!

Твои думы, ядна бабо,
Твърдо и заломнихъ,
Поминиъ те и жежиъ ебазы,
Идры като бисеръ.

1865. Юл. 25. село Рогожка.

(у Карамзиныхъ)

ПАРЕНА БИРА

С. Карамзинъ

ВАР. В УНО. БЕЛЕВУГА
ЛИМЕНТ ОУРАДСКА
СКОПЈЕ

